

فصلنامه علمی پژوهشی
دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت
دوره ۱۴/ شماره ۳ (پیاپی ۵۵)/ پائیز ۱۴۰۴
صفحه ۱ تا ۱۶

شناسایی و واکاوی سازه‌های موثر در گرایش به رفتارهای متقلبانه و افشای تخلف‌ها

قنبر حیدری

دانشجوی دکتری حسابداری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
heydariganbar@gmail.com

هاشم نیکومرام

استاد گروه حسابداری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول).
nikoomaram@srbiau.ac.ir

حمیدرضا وکیلی فرد

دانشیار گروه حسابداری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
yakilifard_phd@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۵/۱۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۶/۳۰

چکیده

هدف پژوهش شناسایی و واکاوی سازه‌های کلیدی مؤثر و متقابل در گرایش به رفتارهای متقلبانه و افشای تخلفات از دیدگاه میان رشته‌ای است. زیرا این گونه رفتارها حسابداران و حسابرسان را در برابر چالش‌های گوناگونی قرار می‌دهد. داده‌های مورد نیاز پژوهش از طریق مطالعات میدانی و سندکاوی گردآوری شدند. برای بررسی میدانی موضوع از دیدگاه متخصصان استفاده گردید. جامعه آماری به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب و تحلیل داده‌های گردآوری شده نیز از روش تحلیل ساختاری و به وسیله نرم‌افزار میک‌مک در سال ۱۴۰۰ انجام شده است. تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که در ۸۵ درصد از موارد متغیرهای مورد بررسی روی همدیگر تأثیرگذار و تأثیرپذیر بودند. همچنین متغیرهای مبادله اجتماعی، اعتماد اجتماعی و افشای تخلف‌ها در رتبه‌های اول تا سوم در روش مستقیم قرار گرفتند. یافته دیگر حاکی از این است که، متغیر کینه‌توزی به عنوان متغیر تأثیرگذار، متغیر مبادله اجتماعی، اعتماد اجتماعی، دگرآزاری و خودشیفتگی و افشای تخلف‌ها به عنوان ریسک (ناحیه راهبردی)، متغیر صفات تاریک و رفتار متقلبانه به عنوان متغیرهای مستقل و متغیرهای جامعه‌سستیزی و ماکیاولیسم در ناحیه تأثیرپذیر قرار گرفتند. یافته، بینش ژرف برای درک سازه‌های مؤثر در گرایش به رفتارهای متقلبانه و افشای تخلف‌ها برای حسابداران، حسابرسان، سهامداران، ارکان راهبری، نظام‌های نظارتی، استانداردها و گذاران و بهداشت روانی ارائه می‌دهد.

واژه‌های کلیدی: رفتارهای متقلبانه، افشای تخلف‌ها، تحلیل ساختاری.

۱- مقدمه

رفتارهای متقلبانانه همواره سازمان‌های خصوصی، عمومی، انتفاعی و غیر انتفاعی (در دامنه بزرگ و کوچک) را در معرض خطرات بی‌شمار زیان‌های مالی، کاهش اعتماد، بدنامی و بی-اعتباری قرار داده است. تا جایی که وجود گونه‌های گوناگون از استانداردها، قوانین و رویه‌ها، شیوه‌نامه‌ها و سازمان‌های نظارتی و کنترلی نیز نتوانسته از پدیده نادرست تخلف‌ها در دامنه گسترده، پیش‌گیری نماید. در این میان، نظارت‌کنندگان نقص‌های اخلاقی را به‌عنوان یک عامل کلیدی در شکست حساب‌رسان در کشف گزارش‌های مالی متقلبانانه مشتریان (تقلب) شناسایی کرده‌اند (وروی و آساره، ۲۰۲۲). کارکنان به سبب اعتمادی که به آنها و در دسترسی به اسناد و مدارک و دارایی‌ها دارند، در مرکز تقلبات شغلی^۱ قرار می‌گیرند. آنها سالیانه در حدود ۵ درصد درآمد سازمان‌ها را از بین می‌برند (انجمن بازرسان رسمی تقلب، ۲۰۲۲).

رفتار فریبکارانه و متقلبانانه منجر به زیان‌های قابل توجهی برای افراد، سازمان‌ها و جامعه می‌شود. این موارد نه تنها خسارات مستقیم، بلکه خسارات غیرمستقیم نیز منجر به کاهش اعتبار در درستکاری کسب و کار و سازمان‌های دولتی می‌شود (فرولوا و همکاران، ۲۰۲۱). در این میان، تقلب شغلی حوزه پیچیده‌ای از پژوهش‌های حسابداری است. بنابراین، گسترش تقلب باعث ویرانی سازمان‌ها و کارمندان آنها، سرمایه‌گذاران و طلبکاران می‌شود (مور، ۲۰۲۰). کسب و کارهای برخط نیز به دلیل رفتار متقلبانانه مشتریان متحمل ضررهای قابل توجهی می‌شوند (شارما و همکاران، ۲۰۲۲).

گرایش کارکنان و مدیران به تخلف‌ها در سازمان‌ها در سال‌های گذشته یکی از چالش‌های نگران‌کننده بوده است. تا جایی که گرایش به تقلب در مشاغل کوچک که در آن کارمندان قابل اعتماد وجود دارد، نیز افزایش یافته است. نادیده گرفتن کنترل‌ها و اجازه دادن به آنها برای نادیده گرفتن آنها از سوی قابل اعتمادترین کارمندان شرکت، می‌تواند طول عمر یک کسب و کار و امنیت شغلی سایر کارکنان را به خطر بیندازد. بنابراین، پیامد تقلب کارکنان می‌تواند ویرانگر باشد (عثمان و عامر، ۲۰۲۲).

گزارشگری مالی نیز از دست متقلبان هزار چهره شناخته شده و ناشناخته بی‌بهره نمانده است. آنها بیشترین اثر زیان‌بار خود را در آن به نمایش می‌گذارند. از این‌رو، گزارش مالی متقلبانانه نشانه روشنی از گزارشگری با کیفیت پایین است. نظر

به اینکه ارقام حسابداری تقلبی، دیدگاه اشتباه و گمراه‌کننده از سلامت و عملکرد شرکت را به سهامداران خارجی نشان می‌دهند، شناخت بهتر سازه‌های مهم و بازدارندگی‌های نهفته این کار مهم است (موتشمن و همکاران، ۲۰۲۱). در این باره برخی از گزارشگری‌های نادرست، دستکاری حساب‌ها و گزارشگری تهجمی ناشی از وجود صفات تاریک شخصیت را نشان می‌دهد (آکین و همکاران، ۲۰۲۰).

همچنین در برخی شرایط، فریبکاری تا جایی که می‌تواند یک فعالیت اخلاقی و اجتماعی تلقی شود. در این شرایط، مدیران با انتخاب همکاران و کارکنان خود در گروه به سوی افراد غیر اخلاقی و یا انعطاف‌پذیر از لحاظ اخلاقی کشیده می‌شوند (هودک، ۲۰۲۰). چنین شیوه‌های متقلبانانه توجه ما را به رفتار غیر اخلاقی افرادی وا می‌دارد که مسئول دستخوش فریب قرار دادن شرکت‌ها ناشی از تقلب هستند (سایال و سینگ، ۲۰۲۰).

اگرچه افشای تخلف‌ها^۲ از سوی افراد و سازمان‌ها نقش مهمی در پیش‌گیری تخلف‌ها دارد. ولی در این باره هزینه‌های فردی و سازمانی در برابر افشای تخلف‌ها، افشاگران را تهدید می‌کند. ولی افراد در رابطه متقابل خود با سازمان، مبادله منافع و هزینه‌های اجتماعی (بلندمدت) و اقتصادی (کوتاه‌مدت)^۳ را در نظر می‌گیرند (هونگشین و همکاران، ۲۰۲۱). همچنین همواره تصمیمات افشاگری با مبادله بین نگرانی‌های اخلاقی نیز همراه می‌باشد. به موجب آن، نگرانی برای رفتار منصفانه با دیگران فراتر از سازمان فرد با گزارش رفتار غیر اخلاقی همراه است. در حالی که وفاداری به سازمان شخص با نبود گزارش رفتار غیر اخلاقی وجود دارد (دونگان و همکاران، ۲۰۱۹).

در گرایش به رفتارهای متقلبانانه و افشاگری تخلف‌ها، شخصیت افراد می‌تواند نقش‌های گوناگونی از خود نشان دهد. ویژگی‌های شخصیتی به طور سازمان‌یافته نحوه درک افراد از محیط خود، از جمله محیط کارشان را شکل می‌دهد. بنابراین، صفات تاریک^۴ را می‌توان با الگوهای خاصی در درک زندگی کاری افراد مرتبط دانست. پژوهشگران آن را ناشی از افزایش رفتارهای مشکل‌ساز (مخاطره‌آمیز) افراد با ویژگی‌های تاریک تفسیر کرده‌اند (ست، ۲۰۲۰). سازه‌های تاریک و ویژگی‌های آن به درجه برتری دادن به منافع خود به هزینه دیگران اشاره دارد (زتلر و همکاران، ۲۰۲۱).

از آن جایی که گرایش به رفتارهای متقلبانانه و افشای تخلفات از سوی کارکنان و مدیران یا با همکاری و زیر نظر

⁴ Social and economic exchange

⁵ Dark traits

¹ Fraudulent behaviors

² Occupation frauds

³ Whistleblowing Misconducts/wrongdoing

کاهش باور به سازمان، از دست دادن اعتماد سهامداران و ارزیابی بازار و از بین بردن اخلاق عمومی است.

تقلب مالی به شدت به رشد پایدار بازارهای مالی به عنوان یک مشکل جدی در سراسر جهان آسیب وارد کرده است. با این وجود، شناسایی تقلب‌ها با مجموعه داده‌های بسیار نامتعادل کمابیش چالش برانگیز است. زیرا نسبت شرکت‌های غیر متقلب در مقایسه با شرکت‌های متقلب بسیار بالا است (شیوگو و شنگ-یانگ، ۲۰۲۲). در این باره پژوهش‌های پیشین تنها عمل تقلب را به عنوان نماینده برای رفتارهای غیراخلاقی در نظر گرفتند. ولی دسته‌بندی گسترده از رفتارهای نادرست شامل عمل پنهان کردن اطلاعات از طریق گزارش نیز می‌شود. بنابراین انتخاب روش‌های گزارشگری برای شناخت وقوع طبیعی رفتارهای متقلبانه نیز بسیار مهم است. زیرا احتمال کشف تقلب تا حد زیادی به نحوه گزارش یک پیامد معین نیز وابسته است (آمور و همکاران، ۲۰۲۲).

درباره رفتارهای متقلبانه، هنوز تعریف یکسان از تقلب، اشتباه و رفتار نادرست و مرزهای آن مشخص نشده است. این امر اغلب تصمیمات در مورد این‌که آیا موارد رفتار شک‌برانگیز را می‌توان به عنوان تقلب واقعی دسته‌بندی کرد یا نه، پیچیده می‌کند. مهمترین آنها آگاهانه بودن رفتاری است که هدف آن ایجاد پشتوانه ساختگی از یک نظریه یا یک فرضیه (پژوهشی) است. رفتار متقلبانه باید استانداردهای زمانی را که در آن رخ داده است، نقض کرده باشد: این نکته مهمی است، زیرا شاید این استانداردها در زمان‌های گوناگون متفاوت بوده باشند (بوچی و کارافولی، ۲۰۲۲).

طبق دیدگاه ریورینک (۲۰۱۸) تقلب به عنوان یک مقوله رفتاری، مفهومی پیچیده و پویا است. با بازبینی جرایم مالی در زمینه‌های مالی، حسابداری، اقتصاد، جرم‌شناسی، جامعه‌شناسی، روانشناسی و حقوق، نوع‌شناسی احتمالی از رفتارهای غیر قانونی در بازارهای مالی وجود خواهد داشت. از دید کارپوف (۲۰۲۱)، تقلب یا «سوءرفتار (تخلف)»^۱ و «فرصت‌طلبی»، رفتاری است که توافقات صریح یا ضمنی بین طرفین یک معامله اقتصادی را می‌شکند، خواه این رفتار با تعریف قانونی تقلب همخوانی داشته باشد یا نباشد. پیامد اثر ویژه این گونه رفتارهای متقلبانه در یک بازه زمانی در کوتامدت افزایشی در بلندمدت کاهش خواهد بود.

افشای تخلف‌ها

پژوهشگران دیدگاه‌های گوناگونی درباره شناخت انگیزه‌های افشاگران تخلف‌ها ارائه نموده‌اند. ولی در این باره هیچ دیدگاه

مدیریت آنها، یا چشم‌پوشی، از بی‌توجهی و کوتاهی آنها انجام می‌گیرد. بنابراین، گرایش‌ها با شخصیت و رفتارهای انسانی پیوند نزدیک و تنگاتنگی دارد (سانچز-آگویو و همکاران، ۲۰۲۱، سایال و سینگ، ۲۰۲۰). در این راستا، شناخت انگیزش و ویژگی‌های روانی، شخصیتی، رفتاری که آنها را به سوی رفتارهای اخلاقی (افشای تخلف‌ها) و یا گذشتن از مرزهای اخلاقی (دامنه‌ای از رفتارهای متقلبانه و تخلفات مالی) رهنمون می‌نماید. شاید چشم‌انداز نوین برای پیش‌گیری از رفتارهای متقلبانه و گرایش به افشای تخلفات را باز نماید (هودک، ۲۰۲۰).

دانش حسابداری و حسابرسی در کنار سایر رشته‌های علوم پیشرفت قابل توجهی را در دهه‌های گذشته به دست آورده‌اند و همزمان با تأثیرگذاری روی سایر علوم، از علوم دیگر نیز تأثیر پذیرفته‌اند. از یک سو با نگاه کلی به موضوع و از سوی دیگر، با اهمیت دادن به جزئی‌نگری و میان رشته‌ای می‌توانند نقش مؤثری در برنامه‌ریزی و کنترل رفتارهای غیر اخلاقی (متقلبانه) و ارتقا رفتارهای اخلاقی و حامی اجتماعی (افشای تخلفات) داشته باشد. بنابراین با ترکیب روش آینده‌پژوهی با رشته‌های مختلف مانند؛ روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، حسابداری، حسابرسی، مالی، حقوقی و مدیریتی که با شاخص رفتارهای متقلبانه و افشای تخلفات ارتباط متقابل دارند، سعی گردید عوامل کلیدی مؤثر بهتر درک شود. در نتیجه با تحلیل شاخص‌های شناسایی شده و با استفاده از این دیدگاه به عنوان یک راهنما، شاخص‌های شناسایی شده را می‌توان از ابعاد متقابل واکاوی نمود. بنابراین ترکیب رویکردهای آینده‌پژوهی با حسابداری و حسابرسی یکی از جنبه‌های نوآوری پژوهش به شمار می‌رود، که در مطالعات قبلی کمتر مورد توجه قرار گرفته است. از این رو، می‌تواند یک نوع هم‌افزایی و ارزش‌آفرینی در این باره ایجاد شود.

چارچوب نظری

رفتارهای متقلبانه

مشکل تقلب در صورت‌های مالی یک مشکل جهانی است که مرزهای زمان و کشورها را درنوردیده است (آندور و همکاران، ۲۰۲۲). به گفته جانگر و همکاران (۲۰۲۰)، تقلب از دید برخی از پژوهشگران و سازمان‌های حسابرسی «جنایتی غیرعادی، به طور حساب شده، بسیار نامحسوس و پنهان، در حال تحول در زمان و اغلب با دقت سازماندهی شده است، که در انواع مختلفی از اشکال ظاهر می‌شود». اگرچه هزینه‌های اصلی تقلب روشن است، شاید هزینه‌های ثانویه نهفته به همان اندازه زیان‌آور باشند:

¹ Miscinduct

بی‌همتایی وجود ندارد. تمام بررسی‌های مربوط به سوت-زنی (افشاگری)، آن را رفتار و منش فردی، منش حرفه‌ای یا بشردوستانه از سوی سوت‌زن می‌دانند (جالان، ۲۰۲۰). همچنین یکی از راه‌های کاهش و کشف تقلب، تشویق افشاگری به عنوان یک رفتار جامعه‌یار است (تیلور و کرتیس، ۲۰۱۸).

اگرچه کلاهبرداری مالی یک تهدید جدی برای بازارهای مالی است ولی افشاگری می‌تواند یک عامل بازدارنده مهم برای تقلب باشد. افشاگری را می‌توان به عنوان حق آزادی بیان، حق شهروندی برای هشدار از تخلفات و وجدان فردی نامید (لی و همکاران، ۲۰۲۱). به نظر کوپل (۲۰۲۱) افشاگری یک فعالیت با ارزش عمومی است که تخلفات سازمانی را به حوزه عمومی منتقل می‌کند. افشاگری مرزهای پاسخگویی حسابداری موجود را گسترش می‌دهد تا نگرانی اجتماعی، سیاسی و اخلاقی را در راستای منافع عمومی برجسته نماید. همچنین افشای افشاگر را می‌توان نوعی واژه یونانی پاراسیا^۱ (نوع خاصی از آزادی بیان، همه چیز را گفتن، گفتن حقیقت و آشکارا گفتن) نامید. از این رو، افشاگری زمانی که به عنوان افشای تخلفات سازمانی تلقی می‌شود، آشکارترین حالت خود را دارد (گرین و همکاران، ۲۰۲۱). اگر چه یکی از کارسازترین راه‌های جلوگیری از فساد توسط کارکنان یا مسئولان مرتبط در سازمان، سیستم افشاگری است. ولی واردی و وینر (۱۹۹۶) افشاگری را یک انحراف رفتاری در نظر گرفتند که قوانین شرکت را می‌شکند. بنابراین تناقض در دیدگاه‌ها نیاز به انجام پژوهش‌ها در مورد سازه‌های تعیین‌کننده افشاگری از ویژگی‌های افشاگران را تشویق می‌کند (واهیونی و همکاران، ۲۰۲۱).

شخصیت و صفات تاریک شخصیت

برای درک رفتارها و توصیف، توضیح و پیش‌بینی ساختارها و عملکرد روان‌شناسی افراد نیازمند دریافت ژرف از روابط و اثرات متقابل شخصیت و رفتارها و نحوه تغییر آن در محیط می‌باشیم. برای انجام این کار، باید درک شود که افراد و محیط‌ها چگونه با یکدیگر مرتبط هستند. در واقع، متون مختلف تأثیر متقابل پیچیده، سخت و پویا بین افراد و محیط‌های اجتماعی یا غیر اجتماعی آنها را تأیید می‌کنند (راوتمان، ۲۰۲۱). بنابراین شناخت شخصیت (به خصوص صفات تاریک شخصیت)، مبادله اجتماعی و اعتمادی اجتماعی^۲ به سبب آثاری که شاید در رفتارهای مدیران و کارکنان سازمان‌ها داشته باشد، با ارزش است. زیرا شخصیت افراد با رفتارهای مثبت و منفی خود را نشان

می‌دهند. اگر توانایی پیش‌بینی رفتارهای کارکنان وجود داشته باشد. بهتر می‌توان راه‌حل‌هایی برای پیشرفت، کنترل و اصلاح رفتارها در جهت دستیابی و هم‌سویی به اهداف کوتاه و بلندمدت فردی و سازمانی، برنامه‌ریزی، تدوین و اجرا نمود.

درباره تعریف شخصیت و رفتار، هیچ تعریف یگانه‌ای مورد پذیرش همگانی، از شخصیت و رفتار وجود ندارد. ولی ریشه شخصیت از کلمه پروسونایی لاتین به معنی پوشیده بودن صورت هنرپیشگان در نمایش گرفته شده است. شخصیت؛ جنبه‌های بی‌همتا و تا اندازه‌ای پایدار درونی و بیرونی شخصیت یک فرد بیان می‌شود که بر رفتار در موقعیت‌های مختلف تأثیر می‌گذارد (شولتز و شولتز، ۲۰۱۷). به نظر کور و میتوز (۲۰۰۹)^۳ شخصیت را می‌توان به عنوان مجموعه‌ای از الگوهای تفکر، احساس و رفتار در نظر گرفت که بر اساس مجموعه‌ای از ویژگی‌هایی است که پیش‌بینی کننده رفتار و عمل یک فرد هستند (روسو و همکاران، ۲۰۲۲).

پژوهش‌های گوناگون نشان می‌دهد که صفات تاریک شخصیت می‌تواند در گرایش به رفتارهای متقلبانه و افشای تخلفات نقش داشته باشند. از زمان شناسایی صفات سه‌گانه شخصیت (ماکیاولیسم، خودشیفتگی و جامعه‌ستیزی)^۴ از سوی پائولوس و ویلیامز (۲۰۰۲)^۵، سازه‌های دیگری مانند دگرآزاری، کینه‌توزی^۶ و مواردی به آنها اضافه شدند (موشاگن و همکاران، ۲۰۲۰). ویژگی‌های شخصیت تاریک به صورت اعمال نفوذ در دیگران، جهان‌بینی بدبینانه و نبود اخلاق (مانند ماکیاولیسم)، احساس بزرگ‌بینی و اعتماد به نفس آسیب‌پذیر (یعنی خودشیفتگی) و همچنین وظیفه‌شناسی پایین، تکان‌شگری بالا و سطوح بالای هیجان (جامعه‌ستیزی) احساس کمتر گناه و شرمساری، رفتار ضد اجتماعی و بی‌توجهی اخلاقی بیان می‌شود (گاریسا، ۲۰۲۰، الساندرو و همکاران، ۲۰۲۰).

این‌گونه افراد شاید مشکلاتی را برای دیگران از ابعاد فیزیکی، روانی و مالی و همچنین کل جامعه ایجاد نمایند. همچنین آنها باورهای موجه برای توجیه رفتارهای خود را دارند. افرادی که دارای صفات تاریک بالا هستند، اغلب انگیزه‌ای برای افزایش سودمندی دیگران بدون منفعت برای خود ندارند و روی هم رفته، حداکثر سودمندی (پولی و وضعیت)، دست‌آورد عاطفی (احساس برتری و یا خشنودی) خود را از مطلوبیت دیگران به دست نمی‌آورند. بنابراین، رفتارهایی که شاید با برخی هزینه‌های شخصی سودمندی دیگران را افزایش دهند - یعنی رفتارهای نوع دوستانه به معنای گسترده - با صفات تاریک

⁴ Machiavellianism, narcissism and antisocial/ psychopathy

⁵ Paulhus and Williams

⁶ Sadism and spitefulness

¹ Parasita

² Social trust

³ Corr and Matthews

از پیامدهای اجتماعی مانند ادراک کمتر فساد (موریس و کلزتر، ۲۰۱۰)، رشد اقتصادی بالاتر (کناک و کیفر، ۱۹۹۷) و سیستم-های قضایی کارآمدتر (پورتا و همکاران، ۱۹۹۶) مرتبط است (اسیگالا و همکاران، ۲۰۲۰).

اعتماد اجتماعی یک ویژگی شخصیتی و رفتاری است که افراد در برابر انتظارات و شناخت خود از دیگران در آینده دارند. بنابراین افراد شاید رفتارهای متفاوت برابر با شخصیت موجود در خود (صفات تاریک) نشان دهند. ولی ارتباط منفی بین صفات تاریک و اعتماد اجتماعی وجود دارد (الساندری و همکاران، ۲۰۲۰). همچنین محصول اعتماد و همکاری که منجر به نتایج مؤثر، هزینه کمتر و بالاتر از همه، مشروع بودن می‌شود. ولی گاهی روابط اعتماد و تعامل متقابل و همکاری شاید کاستی‌هایی مانند انحصارگرایی، خویشاوندگرایی، تبانی و فساد آشکار داشته باشد که نشان می‌دهد که چقدر ویرانگر هستند (کوچلین، ۲۰۲۲).

پیشینه تجربی پژوهش

اوگونفورا و همکاران (۲۰۲۲) در مطالعه‌ای با عنوان بررسی فرا تحلیلی پیشینه، همبستگی‌های نظری، و پیامدهای بی‌توجهی اخلاقی در کار، اشاره دارند که خودشیفتگی، ماکیاولیسم، جامعه‌ستیزی، و استحقاق روان‌شناختی همبستگی‌های نظری کلیدی در بی‌توجهی اخلاقی دارند. همچنین بی‌توجهی اخلاقی اعتبار فزاینده‌ای بر ویژگی‌های «تاریک» از خود نشان می‌دهد. فلمینگ و بودکین (۲۰۲۲) در مطالعه خود درباره «مدیران ناسازگار و قضاوت شهروندان» بیان نمودند که فساد و تخلف‌ها ناشی از قانون‌شکنی است. قانون‌شکنی مخرب - زمانی رخ می‌دهد که کارکنان دانسته سیاست‌ها، مقررات یا ممنوعیت‌های سازمانی را با هدف اصلی به دست آوردن منافع خصوصی، ارضای ترجیحات شخصی یا آسیب‌رساندن به سازمان و ذی‌نفعان آن می‌شکنند. یافته پژوهش نشان می‌دهد که مدیران قانون‌شکن مجازات کمتری نسبت به سایر مشخصات سن و جنسیت سازمانی متحمل می‌شوند.

پژوهش حسن و همکاران (۲۰۲۲) درباره «رهبری غیر اخلاقی و...» تأکید دارند که ویژگی‌های شخصیتی (صفات تاریک) زمینه رهبری غیر اخلاقی و عوامل غالب در سطح کشور برای مشارکت در اقدامات غیر اخلاقی انگیزه می‌شوند. بر این اساس، رهبران شرکت‌ها، همراه با فرهنگ‌هایی که در سازمان‌ها پرورش می‌دهند، در یک چرخه معیوب کار می‌کنند که در آن یکی

هم‌سو نیستند. در این باره باورهای موجه (احساس استحقاق برای خود و هم‌گروه خود، نادان بودن دیگران و در نتیجه استحقاق استعمار و بهره‌کشی) شامل هر باور ضمنی یا آشکاری است که یک فرد شاید برای توجیه رفتارهای بدخواهانه به آن تکیه کند، وجود دارد (موشاگن و همکاران، ۲۰۲۰، ۲۰۱۸).

مبادله اجتماعی و اعتماد اجتماعی

نظریه مبادله اجتماعی یکی از مهمترین مفاهیم نظریه برای درک واکنش افراد است. تمرکز این دیدگاه بر «انتظارات متقابل» است. هنگامی که کارفرمایان نسبت به کارکنان توجه نشان می‌دهند، انجمن‌های مبادله اجتماعی چند برابر می‌شوند، که در نتیجه، پیامد مفیدی را به همراه دارد. یک رویه دائمی مبادله اجتماعی بین فرد و سازمان وجود دارد (توماس و گوپاتا، ۲۰۲۱). زمانی که کارفرمایان به تعهدات یا وعده‌های خود عمل نمی‌کنند کارکنان رفتار متقابل از خود نشان داده و سازمان و مشتریان آن را مورد هدف قرار خواهند داد (گانگ و وانگ، ۲۰۲۲). از آنجایی که افراد دارای صفات تاریک شخصیت به دنبال افزایش منافع و کاهش هزینه (مادی و معنوی) خود هستند. نظریه مبادله اجتماعی به چارچوب توضیحی اشاره دارد که به دنبال توضیح، تفسیر یا پیش‌بینی فرآیندهای رفتاری مبادله اجتماعی است (اوگونا و امباح، ۲۰۲۲).

جامعه و گروه‌های اجتماعی پدیده‌هایی هستند که از تعاملات و ارتباطات بین افراد پدید می‌آیند (اورلی و شینو، ۲۰۱۹؛ ساویر، ۲۰۰۵) که در پاسخ به تأثیری که دریافت می‌کنند، بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند. جالب اینجاست که این رفتارهای پیچیده و گاه غیرقابل پیش‌بینی ناشی از تعاملات ساده بین اجزای آن است. دانشمندان مدت‌هاست که تعجب کرده‌اند که چگونه چنین فعل و انفعالاتی منجر به رفتارهای پیچیده اما ساختارمند و پایدار می‌شود (عنایت و همکاران، ۲۰۲۲). در این میان، حسابرسان به طور منظم با طرف‌های گوناگون در محل کار کارکنان حسابداری صاحب‌کار، اعضای تیم حسابرسی و سایر مؤسسات حسابرسی تعامل دارند. این تعامل می‌تواند به عنوان ماهیت روابط مبادله اجتماعی حسابرسان با واحدهای دیگر کمک نموده و آن‌هم بر کیفیت حسابرسی و بهبود گزارشگری مالی کمک نماید (هرادا و لاوله، ۲۰۲۲).

قابل اعتماد بودن اساس روابط و جوامعی است که به خوبی کار می‌کنند. به همین ترتیب، مجموعه گسترده‌ای از پژوهش‌ها نشان داده که افراد تمایل دارند به روشی قابل اعتماد عمل کنند و قابل اعتماد بودن خود را به دیگران نشان دهند که با بسیاری

¹ Reciprocal expectations

دیگری را تقویت می‌کند تا بستر مناسبی برای اعمال ژرف و شدید غیراخلاقی ایجاد کند.

رشید و همکاران (۲۰۲۲) در بررسی خود با عنوان «دیدگاه حسابرسان در مورد تقلب مالی در پاکستان - بی پروایی و نیاز به مشروعیت» نشان می‌دهد در حالی که فعالیت‌های نادرستکاری، زد و بندهای پنهانی و ناهنجاری‌های مالی نمونه‌های بارزی در زمینه گرایش به فریب استفاده‌کنندگان از گزارش‌های مالی می‌باشد. همچنین با توجه به نقشی که حسابرسی در تأیید درستی افشاهای مالی و مشروعیت‌بخشی سازمان‌ها به عملکرد خود در گزارشگری خود به آن استناد می‌نمایند. ولی حرفه حسابرسی نقش مؤثری در این زمینه نداشته است.

بررسی پوتری و همکاران (۲۰۲۱) درباره «شخصیت سه‌گانه تاریک به عنوان پیش‌بینی کننده قصد فساد مالی در دستگاه‌های دولتی» نشان می‌دهد که بین شخصیت سه‌گانه تاریک و قصد فساد مالی همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد. تحلیل دیگر نشان داد که فساد مالی یک جرم ناشی از ضعف سیستم نظارتی و مدیریتی (سرپرستی) است.

دیلر و همکاران (۲۰۲۱) در بررسی خود با عنوان ارتباط مثبت بین ویژگی‌های سه‌گانه تاریک و سطوح رهبری خاطر نشان نمودند که بین صفات تاریک سه‌گانه و سطوح رهبری بالا همبستگی مثبت وجود دارد که نشان دهنده اثرات مضر بر سازمان است. تصمیمات آنها بیشتر برای تقویت تصور شخصی است تا رفاه سازمانی.

مطالعه چن و همکاران (۲۰۲۱) با عنوان «آیا اعتماد اجتماعی مدیریت سود را کاهش می‌دهد؟» حاکی از آن است که اعتماد اجتماعی تأثیر منفی بر مدیریت سود از ابعاد مدیریت سود تعهدی و سود واقعی دارد و به‌عنوان هنجار اجتماعی بر تصمیمات شرکتی تأثیر دارد و اخلاقیات مدیریت را افزایش می‌دهد. از این رو اعتماد اجتماعی رابطه منفی با رفتار متقلبانانه (مدیریت سود) دارد.

بررسی فراتحلیل جونز و مولر (۲۰۲۱)، با عنوان «آیا ماکیاولیسم مرده است یا خفته؟ خطرات پژوهش در مورد یک ساختار مخفیانه»، مؤید این است که جامعه‌سنجی و ماکیاولیسم بیشتر پیامدهای ناپسند اجتماعی را پیش‌بینی می‌نماید. ماکیاولیسم انبوهی از رفتارهای ضدسازنده، انحرافی و غیراخلاقی را پیش‌بینی می‌کند. افرادی که ماکیاولیسم بالایی دارند، رفتار ضداجتماعی خود را محدود به محیط‌هایی می‌کنند که منافع آن بیشتر از هزینه‌ها باشد.

مطالعه بلیت و فکن (۲۰۲۰) درباره «تأثیر ابزاری در اعتماد به اعضای صفات تاریک» حاکی از این است که یک رابطه

پیچیده، ولی قابل تفسیر بین ویژگی‌های سه‌گانه تاریک و اعتماد وجود دارد. همچنین افراد دارای صفات تاریک خود را قابل اعتمادتر از افراد دارای صفات روشن نشان می‌دهند. در نتیجه اعتماد دیگران را جلب می‌کنند.

نتایج پژوهش احمدزاده و همکاران (۱۴۰۰) با عنوان «تأثیر تعهد نسبت به منافع عموم و الزام به استقلال بر ارزش‌های حرفه‌ای (ارزش‌های اخلاقی) در مؤسسات حسابرسی»، نشان می‌دهد که تعهد حسابرسان نسبت به منافع عمومی می‌تواند عاملی در جهت کاهش رفتارهای غیر اخلاقی حسابرسان باشد. از این رو، رعایت مسائل فنی و دانش افراد، مبانی اخلاقی نیز در به کارگیری کارکنان مورد توجه قرار گیرد. برایند بررسی قاسمی‌نژاد و همکاران (۱۴۰۰) با عنوان «تأثیر ویژگی رفتاری فرصت‌طلبی بر تردید حرفه‌ای حسابرسان مستقل: آزمون از نظریه روانشناسی شخصیتی»، اشاره دارد که ویژگی رفتاری فرصت‌طلبی بر تردید حرفه‌ای حسابرسان رابطه معنی‌دار و منفی دارد. بنابراین ویژگی‌های شخصیتی بر قضاوت و تصمیم‌گیری افراد تأثیرگذار است و اختلال رفتاری از جمله فرصت‌طلبی می‌تواند به کاهش کارایی و عملکرد حسابرسان کشیده شود.

سؤال پژوهشی

مؤلفه‌های اساسی صفات تاریک شخصیت، گرایش به رفتارهای متقلبانانه و افشای تخلفات، مبادله اجتماعی و اعتماد اجتماعی دارای ابعاد پیچیده و چندگانه است. هر یک از آنها می‌توانند با ابعاد ناشناخته‌های رفتاری در ارتباط بوده باشند. همچنین آنها می‌توانند روی همدیگر اثر گذاشته و از همدیگر تأثیر پذیرفته باشند. به دلیل ماهیت پژوهش در شناسایی مؤلفه‌های رفتاری مهم، یادآوری می‌گردد سؤال اصلی پژوهش مهم‌ترین پیشران‌های کلیدی مؤثر از دیدگاه خبرگان در گرایش به رفتارهای متقلبانانه و افشای تخلف‌ها کدامند، به جای فرضیه در نظر گرفته شده است. طبق بررسی استالر سؤالات پژوهش کیفی ایستا نیستند و انتظار می‌رود که در طول مطالعه تکامل یابند (ایچی، ۲۰۰۹؛ چارماز، ۲۰۱۴؛ کرزول و پوت، ۲۰۱۷). ایچی (۲۰۰۹) خاطر نشان می‌کند، «سؤالات کیفی خوب بیشتر در تمام مراحل یک سفر پژوهشی انعکاسی و تعاملی ایجاد یا اصلاح می‌شوند». به طور خلاصه، در پژوهش کیفی، سؤالات ابتدایی پژوهش و سؤالات پایانی متفاوت است (استالر، ۲۰۲۲).

روش شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت تحلیلی و اکتشافی محسوب می‌شود که با استفاده از الگوی کیفی انجام گرفته است. برای گردآوری اطلاعات از روش مطالعه اسنادی و

گوترمن (۲۰۱۵) خاطر نشان می‌کند که هدف پژوهش کیفی تعمیم نمونه به جامعه نبوده بلکه «توضیح، توصیف و تفسیر» است. بنابراین، «نمونه‌گیری موضوع نظرات نمایندگان نیست، بلکه موضوع غنای اطلاعاتی است». از این‌رو، نمونه‌گیری هدفمند در مورد انتخاب بهترین، برابر از اطلاعات، داده‌های مرتبط، گسترده و فراوان در دسترس برای به دست آوردن بینش و درک عمیق از راه یافتن پاسخ نوآورانه دشواری‌ها با شواهد متقاعدکننده است. نمونه‌گیری هدفمند مستلزم آن است که پژوهشگر بهترین قضاوت خود را با فراخوانی آگانه آن افراد یا انتخاب مکان‌ها، اسناد یا مصنوعات که می‌تواند به انجام این وظایف کمک کند، اعمال کند. روی هم رفته، به نظر منصفانه است که بتوان نتیجه گرفت که حجم نمونه تحت تأثیر رشته، روش، موضوع و جامعه است. بنابراین، «بستگی دارد» به راستی تنها راه برای پاسخ به سؤال «چه تعداد نیاز داریم» است (استالر، ۲۰۲۱، آنکر و همکاران، ۲۰۲۱).

از آنجایی که هنگام مطالعه جمعیت‌های پنهان یا به سختی قابل دسترس، شناسایی موارد یا پاسخ‌دهندگانی که اطلاعات ارزشمندی در رابطه با پروژه پژوهشی در اختیار دارند و نیز مایل به مشارکت در آن هستند، برای پژوهشگران بسیار سخت است. بر اساس پیشنهاد آدلر و آدلر (۲۰۱۲) تحت چنین شرایط پژوهشی، «تعداد کمی از موارد یا موضوعات ممکن است بسیار ارزشمند باشند و ممکن است تعداد مناسبی را برای پروژه پژوهشی نشان دهند». بنابراین انتخاب بین ۶ الی ۱۲ نفر مناسب خواهد بود (موکاناسو، ۲۰۲۰). پیشنهاد استالر (۲۰۲۱) این‌که بیش از حد در مورد تعداد شرکت‌کنندگان نگران نباشند، بلکه روی پربراری و کیفیت شواهد خود تمرکز کنید، رعایت شده است. با توجه به موضوع پژوهش و محدودیت در همکاری، کمبود خبرگان آشنا و وجود شرایط ویژه برای پاسخگویی (رشته، موضوع، سوابق، آشنایی با موضوع، روش پژوهش، علاقه‌مندی، فناوری و نرم‌افزار و...)، جامعه آماری از میان استادان حسابداری، مدیریت، علوم روان‌شناسی و جامعه‌شناسی انتخاب شدند. متغیرهای انتخاب شده از طریق سندکاوی به روش دلفی به نمونه آماری انتخاب شده ارائه شد. پس از تأیید مؤلفه‌های انتخاب شده، دوباره برای ارتباط مؤلفه به دست آمده در گام قبلی، از طریق پرسشنامه و به وسیله جدول ماتریس متقاطع از ابعاد تأثیرپذیری و تأثیرگذاری از سوی نمونه آماری انتخاب شده امتیازدهی شد. روش دلفی فرآیندی ساختاریافته برای گردآوری و طبقه‌بندی دانش موجود نزد گروهی از کارشناسان و خبرگان است که از طریق توزیع پرسشنامه‌هایی در بین این افراد و

دیدگاه خبرگان (استادان) استفاده شده است. روش نمونه‌گیری غیراحتمالی (هدفمند)، تحلیل داده‌ها با ماتریس ساختار متقاطع (تحلیل ساختاری) و با نرم‌افزار میک مک^۱ انجام گردیده است.

پدیده‌های اجتماعی در ساده‌ترین شکل خود دارای پیچیدگی‌ها و روابط بی‌پایان هستند و با تعامل با سایر موجودات، سطوح پیچیدگی آنها به طور تصاعدی غیرقابل توضیح و غیرقابل درک می‌شود. استفاده از یک شکل مطالعه واحد در پدیده‌های پیچیده می‌تواند ناکافی باشد و گونه‌های جدیدی از تجزیه و تحلیل باید باز شود که امکان مشاهده چند بُعدی بودن مسائل مطالعه را از دیدگاه‌های یکپارچه فراهم کند (گونزالس - دیاز و بوستامانت کابرا، ۲۰۲۱). از آنجایی که رفتارهای انسان از مؤلفه‌های گوناگونی تشکیل شده و تحت تأثیر سازه‌ها و انگیزه-های روانی و شناختی متقابل و اثرگذار روی همدیگر قرار دارد. بنابراین روش پژوهش کیفی انتخاب گردیده است.

برای گردآوری داده طبق نظر اوزسمی و اوزسمی (۲۰۰۴) برای استخراج متغیرها از متون نوشته شده استفاده نمود. در این پژوهش در آغار متون نظری و پیشینه تجربی اندیشمندان مطالعه و متغیرهای رفتارهایی که درباره گرایش به رفتارهای متقلبانه و افشای تخلفات نقش مهمی داشتند سندکاوی و متغیرهای اولیه گردآوری گردید. با توجه به این که، متغیرها و پارامترهای متفاوتی در این زمینه وجود داشتند. ولی متغیرهایی انتخاب شدند که توافق همگانی صاحب نظران درباره نقش و اهمیت آنها درباره موضوع وجود داشته است.

روش نمونه‌گیری و اندازه نمونه

یکی از چالش‌های موجود در پژوهش‌های ترکیبی و به خصوص کیفی نحوه انتخاب اندازه نمونه جامعه آمای است. هیچ دیدگاه بی‌همتایی در زمینه روش و انتخاب نمونه‌ها در این باره وجود ندارند. در این باره در هر یک از روش‌های پیشنهاد شده، برتری‌ها و کاستی‌هایی وجود دارد.

ارائه یک توجیه منسجم اندازه نمونه یک گام اساسی در طراحی یک مطالعه آموزنده است. بسته به هدف گردآوری داده-ها، منابع موجود و رویکرد آماری که برای تحلیل داده‌ها استفاده می‌شود، رویکردهای متعددی برای توجیه اندازه نمونه در یک مطالعه وجود دارد. یک اصل اساسی در همه این رویکردها این است که پژوهشگران ارزش اطلاعاتی را که گردآوری می‌کنند در رابطه با اهداف استنباطی (درک ژرف و بهتر از موضوع) خود در نظر بگیرند (لیکنز، ۲۰۲۲).

^۱ Cross Impact Analysis(CIA) and MicMac

بازخورد کنترل شده پاسخها و نظرهای دریافتی صورت می‌گیرد. برای این منظور ۲ بار از روش دلفی از تعداد ۸ نفر مشارکت‌کننده در دور اول و در دور دوم جهت انجام فرآیند دلفی استفاده شده است. مشخصات جامعه آماری در جدول شماره ۱ ارائه شده است.

جدول شماره ۱: مشخصات جامعه آماری

ردیف	رشته	جنسیت	سال	شغل	مدرک تحصیلی	سابقه کار	میزان آشنایی
۱	حسابداری	مرد	۵۱-۶۰	استاد	دکتر	بیش از ۲۴	زیاد
۲	حسابداری	مرد	۴۱-۵۰	استاد	دکتر	۱۳-۱۸	زیاد
۳	حسابداری	مرد	۴۱-۵۰	استاد	دکتر	۱۹-۲۴	زیاد
۴	حسابداری	زن	۳۰-۴۰	استاد	دکتر	۱۳-۱۸	متوسط
۵	مدیریت	مرد	۴۱-۵۰	استاد	دکتر	۱۳-۱۸	زیاد
۶	روان‌شناسی	مرد	۴۱-۵۰	استاد	دکتر	۱۳-۱۸	زیاد
۷	روان‌شناسی	مرد	۴۱-۵۰	استاد	دکتر	۱۳-۱۸	متوسط
۸	جامعه‌شناسی	مرد	۵۱-۶۰	استاد	دکتر	بیش از ۲۴	متوسط

ماتریس ۹۰٪ بوده که نشان می‌دهد در بیش از ۸۵٪ موارد، عوامل بر یکدیگر تأثیر داشته‌اند. از مجموع ۹۰ رابطه قابل ارزیابی در ماتریس، ۱۰ رابطه عدد صفر بوده که به این معنی است که عوامل بر همدیگر تأثیر نداشته یا از همدیگر تأثیر نپذیرفته‌اند. این تعداد نزدیک به ۱۰ درصد کل حجم ماتریس را به خود اختصاص داده است. در جدول شماره ۲، خلاصه تحلیل ساختاری ارائه شده است.

همان‌طوری که مطرح شد ۱۰ عامل به‌عنوان عوامل مؤثر بر مدل پژوهش مورد تحلیل قرار گرفتند. ماتریس اثرات متقاطع مجموع ستون‌های هر متغیر، اندازه تأثیرپذیری و مجموع ردیف یا سطرها هر متغیر اندازه تأثیرگذاری آن متغیر است که از دیگر متغیرها جدا می‌کند. با توجه به نتایج و تحلیل سیستم، در ماتریس تأثیر مستقیم و غیرمستقیم درجه تأثیرگذاری و تأثیرپذیری متغیرها و رتبه‌بندی متغیرها در جدول شماره ۳ و نمودار شماره ۱ ارائه شده است.

تحلیل داده‌ها

یکی از معمولی‌ترین و شناخته شده‌ترین ابزارها در زمینه مطالعات آینده‌نگری، تحلیل ساختاری است (چاتزیوآنو و همکاران، ۲۰۲۰). این روش تحلیل، یکی از روش‌های کیفی است، ماتریس تحلیل تأثیر متقاطع با تشکیل پانلی از خبرگان پر گردید. ماتریس یاد شده یک ماتریس 10×10 بوده که با مشارکت ۸ نفر از استادان دانشگاه و صاحب‌نظران در حوزه مورد مطالعه به صورت میزان اثرگذاری و اثرپذیری بین صفر تا ۴ امتیازدهی شده‌اند.

نرم‌افزار میک‌مک به منظور انجام محاسبات پیچیده ماتریس تحلیل اثرات متقابل و تسهیل انجام تحلیل ساختاری طراحی شده است. تحلیل میک‌مک بر پایه قدرت نفوذ (تأثیرگذاری) و میزان وابستگی (تأثیرپذیری) هر متغیر شکل گرفته و امکان بررسی بیشتر محدوده هر یک از متغیرها را فراهم می‌سازد. میک‌مک واژه فرانسوی و مخفف ماتریس ضرایب اثر متقابل با هدف طبقه‌بندی است. بعد از شناسایی نیروهای پیشران اثرگذار در حوزه تحت مطالعه، ماتریسی بر اساس آن طراحی و میزان ارتباط میان هر یک از نیروهای پیشران با دیگر نیروها یا حوزه مربوطه با اعداد ۰ تا ۴ (۴ برای خیلی قوی) بر اساس شدت اثرگذاری آنها بر یکدیگر توسط خبرگان، تشخیص داده می‌شود. بدین ترتیب نیروهای پیشران سطرها، تأثیرگذار و نیروهای پیشران ستون‌ها، تأثیرپذیر هستند (گودت و همکاران، ۲۰۰۸).

در این ماتریس، اثرات متقاطع عوامل با ۲ بار چرخش داده‌ها در نرم‌افزار میک‌مک از مطلوبیت ۱۰۰٪ برخوردار گردیده که نشان‌دهنده روایی بالای پرسشنامه است. در جهت پرشدگی

جدول شماره ۲: تحلیل اولیه داده‌های ماتریس تأثیرات متقاطع (تحلیل ساختاری)

شاخص	اندازه ماتریس	تعداد تکرار	بدون تأثیر (صفر)	تأثیر ضعیف (یک)	تأثیر متوسط (دو)	تأثیر زیاد (سه)	تأثیر خیلی زیاد (چهار)	مجموع	میزان پرتشدگی
مقدار	۱۰×۱۰	۲	۱۰	۰	۱۹	۵۶	۱۵	۹۰	٪۹۰

جدول شماره ۳: رتبه‌بندی اثرات مستقیم و غیرمستقیم

رتبه اثرات غیرمستقیم	رتبه اثرات مستقیم	کد متغیر	متغیر
۷	۶	A1	ماکیاولیسم
۴	۴	A2	خودشیفتگی
۶	۷	A3	جامعه‌ستیزی
۵	۵	A4	دگرآزاری
۸	۸	A5	کینه‌توزی
۹	۹	A	صفات تاریک
۱	۱	B	مبادله اجتماعی
۳	۲	C	اعتماد اجتماعی
۱۰	۱۰	D	رفتارهای متقلبانه
۲	۳	E	افشای تخلفات

Classement par dépendance

Rank	Variable	Variable
1	7 - B	7 - B
2	8 - C	10 - E
3	10 - E	8 - C
4	2 - A2	2 - A2
5	4 - A4	4 - A4
6	1 - A1	3 - A3
7	3 - A3	1 - A1
8	5 - A5	5 - A5
9	6 - A	6 - A
10	9 - D	9 - D

© LPSOR-EPTA/MCMAC

نمودار شماره ۱: رتبه‌بندی اثرات مستقیم و غیرمستقیم

می‌شود. این متغیرها به دلیل ایفای نقش در پویایی سیستم مورد نظر باهم تفاوت دارند. چهار دسته از متغیرها در این مدل مطرح می‌باشند.

ناحیه اول (متغیرهای تأثیرگذار/ ورودی)، نشان‌دهنده با ارزش‌ترین و یا تفسیری دیگر کلیدی‌ترین متغیرهای تأثیرگذار می‌باشند. به عبارت دیگر پویایی سیستم شدیداً به این متغیرها وابسته است و آنها به عنوان متغیرهای اصلی تعیین‌کننده رفتار سیستم می‌باشند. ناحیه دوم (متغیرهای دو وجهی/ریسک) نشان‌دهنده متغیرهایی هستند که هم تأثیرپذیری و هم تأثیرگذاری بالایی دارند و یا اصطلاحاً به آنها متغیرهای حد

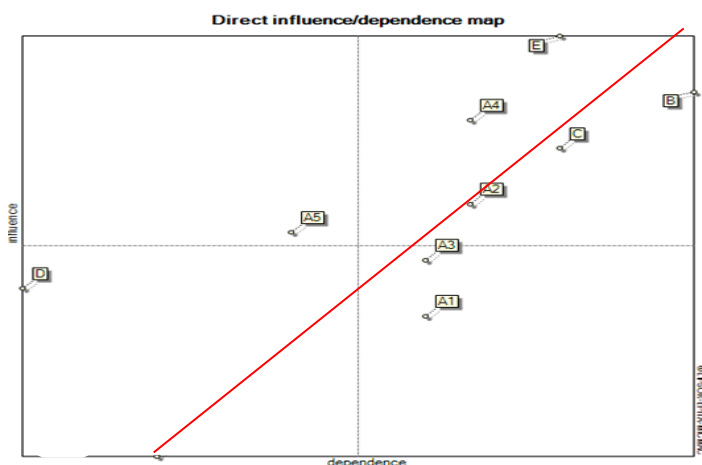
تحلیل ساختاری متغیرها بر یکدیگر از طریق نمودار و در نواحی مختلف مختصات، قابل بررسی است. مختصات تحلیل آثار متقاطع/ همبر متغیرها بر یکدیگر چهار ناحیه دارد که هر کدام میزان اثرگذاری و اثرپذیری پیشران‌ها بر یکدیگر را نشان می‌دهد. روش و نرم‌افزار میک‌مک جهت انجام محاسبات پیچیده ماتریس همبر برای تحلیل‌های سیستمی طراحی شده است. روش این نرم‌افزار بدین‌گونه است که ابتدا متغیرها و مؤلفه‌های مهم در حوزه مورد نظر را شناسایی کرده و سپس آنها را در ماتریسی مانند ماتریس تحلیل اثرات وارد نموده و میزان ارتباط میان این متغیرها با حوزه مربوطه توسط خبرگان، تشخیص داده

تأثیرپذیری بالایی دارند. در واقع این دسته عوامل طبق منطق مدل میک مک عواملی هستند که می توان از آن ها چشم پوشی کرد (احمد و همکاران، ۲۰۱۹، گودت و همکاران، ۲۰۰۸). در جدول شماره ۴ طبقه بندی عوامل و در نمودار شماره ۲ پراکنش اثرات طبقه بندی ارائه شده است.

واسط نیز گفته می شود. ناحیه سوم (متغیرهای مستقل و حذف شونده و متغیرهای بی اثر یا نتیجه) نشان دهنده عواملی است که از میزان تأثیرگذاری پایین و میزان تأثیرپذیری پایین برخوردار هستند. ناحیه چهارم (متغیرهای وابسته، تأثیرپذیر، خروجی) نشان دهنده عواملی است که هم میزان تأثیرگذاری کمی و میزان

جدول شماره ۴: طبقه بندی عوامل/پیشرانها

ردیف	طبقه بندی عوامل	عامل	کد
۱	تأثیرگذار	کینه توزی	A5
۲	دووجهی / ریسک	مبادله اجتماعی	B
۳	دووجهی / ریسک	اعتماد اجتماعی	C
۴	دووجهی / ریسک	افشای تخلفات	E
۵	دووجهی / ریسک	دگرآزاری	A4
۶	دووجهی / ریسک	خودشیفتگی	A2
۷	مستقل / تنظیم کننده	صفات تاریک	A
۸	مستقل / تنظیم کننده	رفتارهای متقلبانانه	D
۹	تأثیرپذیر/وابسته	ماکیاولیسم	A1
۱۰	تأثیرپذیر/وابسته	جامعه ستیزی	A3

نمودار شماره ۲: طبقه بندی اثرات مستقیم و غیرمستقیم

می دهد. این یک موضوع در حد انتظار در شاخه رفتارشناسی است.

یکی از تحلیل های مهم در اثرگذاری و اثرپذیری تحلیل نمودار اثرگذاری است. این نمودار نشان دهنده نتایج به دست آمده از ماتریس روابط که در برگیرنده اثرگذاری عوامل بر یکدیگر است و می تواند روابط متغیرها و چگونگی اثرگذاری آنها بر یکدیگر باشد. در رسم نمودار از خطوط قرمز (اثرگذاری شدید)، آبی (اثرات قوی و متوسط) و سیاه (اثرات ضعیف و خیلی ضعیف) با ضخامت گوناگون آنها استفاده می گردد. بررسی نمودار نشان می دهد که تنها یک خط قرمز از گرایش به افشای تخلف ها به

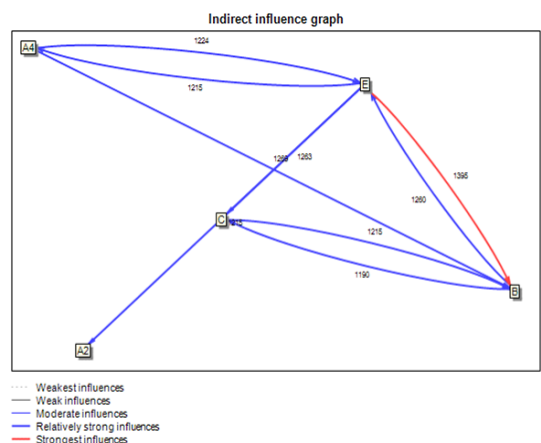
نحوه پراکنش متغیرها در داخل نمودار بیانگر میزان پایداری یا ناپایداری سیستم است. چنانچه متغیرها به شکل L در نمودار قرار گرفته باشند، سیستم پایدار بوده و این حالت از سیستم نشانگر ثبات در متغیرهای تأثیرگذار و تداوم آنها بر سایر متغیرهاست. چنانچه متغیرها از سمت محور مختصات به سمت انتهای نمودار و در حوالی آن پخش شده باشند، سیستم ناپایدار است و کمبود متغیرهای تأثیرگذار، سیستم را تهدید می کند. انواع متغیرها در رفتارشناسی و متغیرهای محیطی می توانند بر ایستایی و یا پویایی (ناپایداری) سیستم تأثیرگذار بوده باشند. در این میان سیستم موجود گرایش به ناپایداری را از خود نشان

بر این، تحولات و تغییرات آینده نیز می‌تواند این سیستم‌ها را تحت تأثیر مثبت و منفی قرار دهد. بر همین اساس نیاز به شناخت راهکارهای مناسب برای هم‌افزایی و ارزش‌آفرینی به اندیشیدن درباره آینده را ضروری می‌سازد. یکی از شیوه‌های مورد استفاده در این باره، آینده‌پژوهی است که به شناسایی عوامل کلیدی متغیرها و واکاوی اثرات متقابل میان آنها می‌پردازد. از آنجایی که در روند بررسی آینده‌پژوهی سازه‌ها روی همدیگر اثرات متقابل می‌گذارند، بنابراین شناخت اثرات متقابل بین متغیرهای مورد مطالعه با ارزش هستند. در نتیجه، هر یک از سازه‌ها، شاید با همدیگر روابط مستقیم، غیرمستقیم، قابل مشاهده و غیر قابل مشاهده در دامنه از گسترده از اثرگذاری و اثرپذیری قرار داشته باشند، که در برخی از موارد این گونه اثرات متقابل نادیده گرفته می‌شود و پیامد آن برخی از سازه‌های مؤثر به درستی شناخته نشده و در تحلیل کنار گذاشته می‌شوند.

بررسی دیدگاه خبرگان (جدول شماره ۳ و نمودار شماره ۱) نشان می‌دهد که در روش رتبه‌بندی اثرات مستقیم در میان سه متغیر پایه‌ای به ترتیب به مبادله اجتماعی، اعتماد اجتماعی و گرایش به افشای تخلف‌ها امتیازات بیشتری داده شده است. در روش رتبه‌بندی اثرات غیرمستقیم نیز جای اعتماد اجتماعی با گرایش به افشای تخلفات تغییر یافته است. همچنین مشاهده نمودار شماره ۳ حاکی از آن است که متغیرهای افشای تخلف‌ها، مبادله اجتماعی، اعتماد اجتماعی دگرآزایی بر همدیگر تأثیرگذار و تأثیرپذیر بودند. تنها بین افشای تخلف‌ها و اعتماد اجتماعی و خودشیفتگی روابط یک سویه برقرار بوده است. ولی در دنیای واقعی اثر متغیرها بر همدیگر به اندازه اعداد و ارقام پژوهش دقیق و کامل نیستند. زیرا رفتار انسانی متغیر و پویا است.

تحلیل اثرات متقابل به دست آمده در نرم‌افزار میک‌مک که در جدول شماره ۳ و نمودار شماره ۲ ارائه شده‌اند، نشان می‌دهد که متغیر کینه‌توزی به عنوان تأثیرگذارترین مؤلفه (ناحیه ۱)، ۵ متغیر (افشای تخلفات، مبادله اجتماعی، اعتماد اجتماعی، خودشیفتگی و دگرآزایی) در ناحیه راهبردی (ناحیه ۲) که بیشترین تأثیرگذاری و تأثیرپذیری را از خود به جا گذاشته‌اند. همچنین متغیرهای صفات تاریک و رفتارهای متقلبانه به عنوان متغیر مستقل با کمترین مقدار تأثیرگذاری و تأثیرپذیری (ناحیه ۳) و متغیرهای ماکیاولیسم و جامعه‌ستیزی به عنوان متغیرهای تأثیرپذیر/وابسته (ناحیه ۴) قرار گرفتند. بررسی ناحیه راهبردی (ناحیه ۲ در نمودار شماره ۲) حاکی از این است که ۵ متغیر در این ناحیه قرار دارند به شدت می‌تواند پایایی سیستم را با اثرپذیری زیاد و اثرگذاری زیاد از دیگر متغیرها تغییر دهند. برای مثال، این موضوع که اعتماد اجتماعی می‌تواند از عوامل بسیاری تحت تأثیر قرار گیرد و همزمان می‌تواند روی متغیرهای

مبادله اجتماعی وجود دارد. در بقیه متغیرهای روابط قوی (آبی) برقرار بوده است. در تحلیل این نمودار تنها متغیرهایی که دارای بیشترین اهمیت داشتند را به همراه ضرایب آنها در روی خطوط بین متغیرها نمایش می‌دهد. در نمودار شماره ۳ اثرات غیرمستقیم متغیرها از یکدیگر در نرم‌افزار میک‌مک ارائه شده است.

نمودار شماره ۳: اثرات غیر مستقیم متغیرها در نرم افزار میک مک

بحث و نتیجه‌گیری

پدیده‌های اجتماعی دارای سویه‌های گوناگون فنی، رفتاری و شناختی، پیچیده، چندگانه و میان رشته‌ای و به هم تنیده‌ای هستند. با نگاه همه‌جانبه به آنها بهتر می‌توان از روش‌های یگانه به پیامدهای سودمند دست یافت. روی‌آوری انسان‌ها به روش‌هایی مانند کف‌بینی، ستاره‌شناسی، سحر و جادوگری، غیب‌گویی همراه با روش‌های نوین علمی و بهره‌مندی از ابزارهای ریاضی، فیزیک، ژنتیک، زیست‌شناسی و عصب‌شناسی، نرم‌افزارهای پیشرفته گامی برای پیش‌بینی و آشکار کردن رازهای نهفته در درون انسان‌ها و روابط متقابل (اثرگذاری و اثرپذیری) بین آنها برای آینده‌نگری است. با گذشت زمان، انسان و محیط آن تغییر نموده و ذهنیت و تصور از آینده را نیز تغییر داده است. فرض اصلی این نگرش این است که رویدادهای آتی خود به خود رخ نمی‌دهند آنها به رفتار انسانی و تغییرات محیطی نیز وابسته هستند (چاتزیوآنو و همکاران، ۲۰۲۰). این موضوع افزون بر ساختن آینده، توانایی مدیریت، سازماندهی، نظارت و کنترل کنش‌ها و واکنش‌های انسانی مثبت و منفی را در پی خواهد داشت.

دشواری‌ها و تنگناهای موجود در سیستم حسابداری، حسابرسی و مدیریتی (فعالان در اکوسیستم گزارشگری مالی) را با چالش‌های بسیاری از درون و برون روبرو ساخته است. افزون

دیگر تأثیرگذار بوده باشد، در نتیجه، آن حالت شکننده دارد. هم‌زمان با افزایش اعتماد اجتماعی می‌توان انتظار داشت که رفتارهای متقلبانانه کاهش و افشای تخلفات افزایش یابد (و برعکس). در این میان دارندگان صفات تاریک (ماکیاولیسم و خودشیفتگی و جامعه‌ستیزی) می‌توانند با توجه به ویژگی خاص، با خوب و موجه جلوه دادن رفتار خود، از اعتماد دیگران به نفع خود و یا سازمان مورد استخدام و یا هر دو سوء استفاده نمایند (بلیت و فکن، ۲۰۲۰). بنابراین اعتماد اجتماعی شکسته شود و خیانت در اعتماد صورت پذیرد. نتیجه آن زیان‌آور و پرهزینه خواهد بود.

شاخص‌های شناسایی شده رفتاری و شخصیتی نشان می‌دهد که موضوع رفتارهای متقلبانانه و افشای تخلفات فراتر از مرزهای اخلاقی و چارچوب‌های قانونی در رشته‌های مختلف قابل بررسی و پیگیری هستند (هودک، ۲۰۲۰). زیرا صفات تاریک شخصیت (به عنوان رفتارهای ناپسند اجتماعی و غیراخلاقی)، دیدگاه مبادله اجتماعی (رعایت هزینه و منفعت مشهود و نامشهود در روابط متقابل بین افراد و سازمان‌ها) و اعتماد اجتماعی (به عنوان یک ثروت نامشهود و دست نامرئی)، هر یک با سازه‌های مختلف و با درجات گوناگون روی متغیرهای مورد مطالعه اثر گذاشته و هم‌زمان اثر پذیرفته‌اند. تغییرات و تحولات آتی نیز می‌تواند بیشتر متغیرهای اثرگذار و اثرپذیر را از ابعاد منفی و مثبت تحت تأثیر قرار دهد. این نکته با اهمیت است که درک روابط متقابل بین متغیرها و اثرگذاری و اثرپذیری آنها روی همدیگر می‌تواند ابعاد جدیدی برای شناخت بهتر مؤلفه در برنامه‌ریزی، کنترل افراد و سازمان‌ها فراهم نماید. بنابراین نگاه چند گانه و فراتر از دیدگاه‌های فعلی و شناخته شده، برای مدیران، نظام‌های نظارتی و ذی‌نفعان سودمند خواهد بود.

طبق مبانی نظری (مالی، فیزیکی و روانی) رفتارهای پرهزینه و آسیب‌رسان و غیراخلاقی و غیراجتماعی پسند وجود دارد. افراد و سازمان‌ها نیز برای بقا و ادامه فعالیت و تکامل ناچار می‌شوند تغییراتی از خود نشان دهند. این تغییرات شاید از دیدگاه افراد و ذی‌نفعان گوناگون، به گونه‌های مثبت و منفی دیده شوند. دارندگان صفاتی مانند کینه‌توزی، دگرآزاری، خودشیفتگی، ماکیاولیسم و جامعه‌ستیزی نیز در سازمان و جامعه برای بقا و ادامه فعالیت خود، مجبور می‌شوند مجموعه‌ای رفتارهای جامعه‌پسند و یا نادرست از خود نشان دهند (اسمید و فوربر، ۲۰۱۶، موشاگان و همکاران، ۲۰۱۸، هاریسون، ۲۰۱۸). این موضوع در ابعاد کمک‌رسان و آسیب‌رسان قابل مشاهده خواهد بود. انگیزه‌هایی که آنها را وادار به کنش و واکنش می‌نماید، متفاوت می‌باشند. همچنین رفتارهای انسانی، کنش و واکنش آنها در برابر رویدادها مطابق با ارزیابی منافع مادی و معنوی است (هونگشین و

همکاران، ۲۰۲۱). برآیند به دست آمده از تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که ارتباط متقابل بین برخی از متغیرهای شناسایی شده وجود دارد. این موضوع در نمودار شماره ۳ در رابطه بین افشای تخلف‌ها و مبادله اجتماعی به روشنی دیده می‌شود.

اثرگذاری و اثرپذیری متقابل بیان می‌کند که برای نگاه دقیق به موضوعات رفتارهای متقلبانانه و افشای تخلف‌ها، بینش ژرف از روابط متقابل و انگیزه‌های شناخته شده و ناشناخته را نیز باید مدنظر قرار داد. همان‌طوری که فرد و یا سازمانی در شرایط یکسان تصمیم به افشای تخلف‌ها می‌گیرند برخی نیز در همان شرایط سکوت اختیار می‌نماید. برخی با داشتن صفات تاریک شخصیت راه رفتار متقلبانانه در پیش می‌گیرند و برخی با همان صفات رفتار افشای تخلفات را از خود نشان می‌دهند (راوتمانن، ۲۰۲۱، هاچیسون، ۲۰۱۸). نمونه بازر آن فردی با داشتن صفات کینه‌توزانه با لحاظ موضوعات اخلاقی و عدالت می‌تواند دو گونه رفتار گوناگون را از خود نشان دهد (افشای تخلف‌های مالی برای رعایت حقوق سهامداران و جامعه و فرار مالیاتی برای رفتار متقلبانانه). بنابراین خیلی از عوامل و انگیزه‌ها وجود دارد که هنوز برای اعلام نظر قطعی نیازمند شناخت بیشتر روابط متقابل و متغیرهای مؤثر آنها در آینده هست.

از آن جایی که زبان‌های ناشی از رفتارهای متقلبانانه مالی برای سازمان‌ها بسیار سنگین و ویرانگر و برای منافع عمومی آسیب‌زا و خطرناک است. همچنین ناتوانی ابزارهای پیشنهاد شده و نظارت‌کنندگان و قانون‌گذاران در محافظت از سهامداران، اعتباردهندگان، نهادهای دولتی و منافع عمومی در بازارهای مالی در برابر سوء استفاده‌کنندگان آشکار شده است (لوکانن و شارما، ۲۰۲۲، ۱). از این‌رو، برای روبرو شدن با آنها، یکی از شیوه‌های مهم افشاگری می‌باشد (تا جایی که برآیند نمودار شماره ۳ نشان می‌دهد که افشاگری با بیشتر متغیرهای مورد مطالعه روابط یک طرفه و یا دو طرفه دارد). افشاگری می‌تواند در ابعاد داخلی و یا خارجی صورت گیرد. همچنین افراد و سازمان‌های بسیاری در افشاگری نقش دارند. ولی با وجود افراد و نهادهای گوناگون، کامیابی درخور و چشم‌گیری در این باره به دست نیامده است. زیرا سازه‌های گوناگونی فنی، شخصیتی و رفتاری در گرایش به رفتارهای متقلبانانه و افشای تخلفات نقش دارند. شناسایی همه آنها نیازمند برنامه‌ریزی دقیق و همه‌جانبه و اراده جدی برای مبارزه با فساد مالی و تخلفات در همه رده‌های فردی، خانواده، محیط آموزشی، محلی، ملی و بین‌المللی است. چون فساد مالی و انواع تخلفات و افشاگری آنها فراتر از یک فرد و نهاد نظارتی در یک کشور بوده و یک چالش و معضل جهانی است. بنابراین بایستی جهانی فکر کرد و جهانی نیز عمل نمود. همچنین آینده‌نگری بهتر نیازمند کاوش و نگاه همه‌جانبه و

- Akinwumi, T. T., Titilayo, A. D., Odianonsen, I. F. (2020). Upper Echelons' personality Traits and Corporate Earnings Management in Nigeria. *Problems and Perspectives in Management*, Vol. 18, No. 2, pp. 90-101.
- Alessandri, G., Filosa, L., Tisak, M. S., Crocetti, E., Crea, G., Avanzi, L. (2020). Moral disengagement and generalized social trust as mediators and moderators of rule-respecting behaviors during the COVID-19 outbreak. *Frontiers in Psychology*, pp.1-18.
- Amore, M. D., Garofalo, O., Guerra, A. (2022). How Leaders Influence (un) Ethical Behaviors Within Organizations: A Laboratory Experiment on Reporting Choices. *Journal of Business Ethics*, pp. 1-16.
- Ancker, J. S., Benda, N. C., Reddy, M., Unertl, K. M., Veinot, T. (2021). Guidance for publishing qualitative research in informatics. *Journal of the American Medical Informatics Association*, Vol. 28, No. 12, pp. 2743-2748.
- Andrew, A., Candy, C., Robin, R. (2022). Detecting Fraudulent Of Financial Statements Using Fraud Score Model And Financial Distress. *International Journal of Economics, Business and Accounting Research (IJEBA)*, Vol. 6, No. 1, pp. 211-222.
- Association of Certified Fraud Examiners(ACFE). (2022). *Occupational Fraud 2022: A Report to the Nations*, pp.1-96.
- Billet, M. I., Fekken, G. C. (2020). The influence of instrumentality in trusting Dark Triad members. *Personality and Individual Differences*, Vol. 154, No. 9-10, pp.109690.
- Bucci, E., Carafoli, E. (2022). Scientific Fraud Part I: Definition, General Concepts, Historical Cases. *European Review*, pp.1-15.
- Chatziioannou, I., Alvarez-Icaza, L., Bakogiannis, E., Kyriakidis, C., Chias-Becerril, L. (2020). A structural analysis for the categorization of the negative externalities of transport and the hierarchical organization of sustainable mobility's strategies. *Sustainability*, Vol. 12, No. 15, pp.1-27.
- Chen, S., Cai, W., Jebran, K. (2021). Does social trust mitigate earnings management? Evidence from China. *Emerging Markets Finance and Trade*, Vol. 57, No. 1, pp. 2995-3016.
- Diller, S. J., Czibor, A., Szabó, Z. P., Restás, P., Jonas, E., & Frey, D. (2021). The positive connection between dark triad traits and leadership levels in self-and other-ratings. *Leadership, Education, Personality: An Interdisciplinary Journal*, Vol. 3, No. 2, pp. 117-131.
- Dungan, J. A., Young, L., Waytz, A. (2019). The power of moral concerns in predicting whistleblowing decisions. *Journal of Experimental Social Psychology*, pp. 85,1-12.
- Fleming, C. J., Bodkin, C. P. (2022). Non-compliant Managers, Judging Citizens: An Experiment of Motives, Identities, and Public Reaction to Bureaucratic Rule Breaking. *Public Integrity*, pp.1-18.

متقابل، برای پیش‌بینی و پیش‌گیری از انواع تخلفات و افزایش شاخص پاکدامنی در افراد و سازمان‌ها در سایه شناخت بهتر متغیرهای مؤثر رفتاری در این باره را می‌طلبید.

با توجه به این‌که در زمینه‌های رفتاری و اخلاقی دشواری‌هایی وجود دارد. برابر دیدگاه هودک (۲۰۲۰) در بخش رفتاری و اخلاقی، نیازمند پژوهش‌های بیشتر و حتی تکراری برای یافتن نتایج همسان و یا ناهمسان وجود دارد تا نتایج سودمند و قابل اتکا به دست آید، تا بتوان درک بهتری از آنها کسب نمود. در این زمینه می‌توان متغیرهای بیشتر از صفات تاریک و تئوری‌های کاربردی با تغییر جامعه آماری در پژوهش‌های آتی استفاده نمود. همچنین هر یک از پژوهش‌های انجام شده با محدودیت گوناگونی روبرو هستند که امکان اعلام نظر قطعی را با دشواری مواجه می‌سازند. بنابراین نیازمند پژوهش‌های بیشتر برای درک ژرف موضوع از ابعاد گوناگون می‌باشد. یکی از محدودیت مهم پژوهش دسترسی به خبرگان و همکاری آنها و دیگری کاستی‌ها در جنسیت افراد (زن و مرد) در زمینه پژوهش بوده است.

فهرست منابع

- احمدزاده، زاهد، یعقوب‌نژاد، احمد، و کیلی‌فرد، حمیدرضا. (۱۴۰۰). تاثیر تعهد نسبت به منافع عموم و الزام به استقلال و ارزش‌های حرفه‌ای (ارزش‌های اخلاقی) در موسسات حسابرسی، مجله دانش حسابداری، دوره ۱۲ شماره ۲، ص ۶۹-۸۹.
- عنایت، طاهاه، مهرانی اردبیلی، محسن، ریحانی کیوی، رامتین، امجدی، بهادر جمالی، یوسف. (۱۴۰۱). رویکرد محاسباتی به نظریه تبادل اجتماعی هومنز. فیزیک، مکانیک آماری و کاربردهای آن، شماره ۵۹۷، ص ۱-۳۶.
- قاسمی‌نژاد، احسان، بنی‌مهد، بهمن، بشکوه، مهدی. (۱۴۰۰). تأثیر ویژگی رفتاری فرصت‌طلبی بر تردید حرفه‌ای حسابرسان مستقل: آزمونی از نظریه روانشناسی شخصیتی. دانش حسابداری، دوره ۱۲ شماره ۱، ص ۶۹-۸۹.
- Adler, P. A., Adler, P. (2012). The epistemology of numbers. How many qualitative interviews is enough, pp. 8-11.
- Agee, J. (2009). Developing qualitative research questions: A reflective process. *International journal of qualitative studies in education*, Vol. 22, No. 4, pp. 431-447.
- Ahmad, M., Tang, X. W., Qiu, J. N., Ahmad, F. (2019). Interpretive structural modeling and MICMAC analysis for identifying and benchmarking significant factors of seismic soil liquefaction. *Applied Sciences*, Vol. 9, No. 2, pp.1-21.

- Why Psychological Safety Is Critically Important. *The CPA Journal*, Vol. 91, No. 8/9, pp. 46-51.
- Lokanan, M. E., Sharma, K. (2022). Fraud prediction using machine learning: The case of investment advisors in Canada. *Machine Learning with Applications*, Vol. 8, pp. 1-12.
- Mocănașu, D. R. (2020). Determining the sample size in qualitative research. In *International Multidisciplinary Scientific Conference on the Dialogue between Sciences & Arts, Religion & Education*. Ideas Forum International Academic and Scientific Association, Vol. 4, No. 1, pp. 181-187.
- Moore, J. (2020). Occupational Fraud Models: A Comparative Analysis and Proposed Expanded Model. *Int J Account Res*, Vol. 4, pp. 1-5
- Moshagen M, Hilbig B E, Zettler I. (2018). The dark core of personality. *Psychological review*, Vol. 125, No. 5, pp. 656-688.
- Moshagen, M., Zettler, I., Hilbig, B. E. (2020). Measuring the dark core of personality. *Psychological Assessment*, Vol. 32, No. 2, pp. 182-196.
- Mutschmann, M., Hasso, T., Pelster, M. (2021). Dark triad managerial personality and financial reporting manipulation. *Journal of Business Ethics*, pp. 1-26.
- Ogbonna, H. O., Mbah, C. S. (2022). Examining Social Exchange Theory and Social Change in the Works of George Caspar Homans—Implications for the State and Global Inequalities in the World Economic Order. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, Vol. 13, No. 1, pp. 90-105.
- Ogunfowora, B. T., Nguyen, V. Q., Steel, P., Hwang, C. C. (2022). A meta-analytic investigation of the antecedents, theoretical correlates, and consequences of moral disengagement at work. *Journal of Applied Psychology*, Vol. 107, No. 5, pp. 746-774.
- Othman, R., Ameer, R. (2022). In employees we Trust: Employee fraud in small businesses. *Journal of Management Control*, pp. 1-25.
- Özesmi, U. and Özesmi, S.L. (2004) 'Ecological models based on people's knowledge: a multi-step fuzzy cognitive mapping approach', *Ecological Modelling*, Vol. 176, No. 1, pp.43-64.
- Paulhus, D. L. and al. (2020). Screening for dark personalities: The Short Dark Tetrad (SD4). *European Journal of Psychological Assessment*, Vol. 37, No. 3, pp. 208-222.
- Putri, W. W. K., Rahayu, Y. P., & Ajuni, A. (2021). Dark Triad Personality as a Predictor of the Corrupt Intention of the State Civil Apparatus in District X. *Journal of Educational, Health and Community Psychology*, Vol. 10, No. 2, pp. 376-399.
- Quayle, A. (2021). Whistleblowing and accounting for the public interest: a call for new directions. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. Vol. 34, No. 7, pp. 1555-1580.
- Rashid, M., Khan, N.U., Riaz, U. and Burton, B. (2022), "Auditors' perspectives on financial fraud in Pakistan – audacity and the need for legitimacy",
- Frollová, N., Vranka, M., Houdek, P. (2021). A qualitative study of perception of a dishonesty experiment. *Journal of Economic Methodology*, Vol. 28, No. 3, pp. 274-290.
- Garcia, D. (2020). How “dirty” is the Dark Triad? Dark character profiles, swearing, and sociosexuality. *PeerJ*, pp. 8, 1-18.
- Godet, M. Durance, P. and Gerber, A. (2008). *Strategic Foresight La Prospective Use and Misuse of Scenario Building*, Paris, France.
- Gong, T., Wang, C. Y. (2022). The effects of a psychological contract breach on customer-directed deviance. *Journal of Business Research*, Vol. 138, pp. 374-386.
- González-Díaz, R. R., Bustamante-Cabrera, G. I. (2021). Predictive Sequential Research Design to Study Complex Social Phenomena. *Entropy*, Vol. 23, No. 5, pp. 1-13.
- Greene, R. W., Horvath, D., Browning, L. (2021). Truth-Telling and Organizational Democracy: The Rhetoric of Whistleblowing as an Act of Parrhesia. In *Whistleblowing, Communication and Consequences* (pp. 31-45). Routledge.
- Harrison, A., Summers, J., Mennecke, B. (2018). The effects of the dark triad on unethical behavior. *Journal of Business Ethics*, Vol. 153, No. 1, pp. 53-77.
- Hassan S., Kaur, P., Muchiri, M., Ogbonnaya, C., Dhir, A. (2022). Unethical leadership: Review, synthesis and directions for future research. *Journal of Business Ethics*, pp. 1-40.
- Herda, D. N., Lavelle, J. J. (2022). How and why auditors' social exchange relationships influence their attitudes and behaviors: Implications for audit quality. *Business Horizons*, Vol. 65, No. 3, pp. 245-447.
- Hongxin, W., Khan, M. A., Zhenqiang, J., Cismaş, L. M., Ali, M. A., Saleem, U., Negrut, L. (2022). Unleashing the Role of CSR and Employees' Pro-Environmental Behavior for Organizational Success: The Role of Connectedness to Nature. *Sustainability*, Vol. 14, No. 16, pp. 1-22.
- Houdek, P. (2020). Fraud and understanding the moral mind: Need for implementation of organizational characteristics into behavioral ethics. *Science and Engineering Ethics*, Vol. 26, No. 2, pp. 691-707.
- Hutchison, E. D. (2018). *Dimensions of human behavior: The changing life course*. SAGE publications.
- Jones D. N., Mueller, S. M. (2021). Is Machiavellianism dead or dormant? The perils of researching a secretive construct. *Journal of Business Ethics*, pp.1-15.
- Junger, M., Wang, V., Schlömer, M. (2020). Fraud against businesses both online and offline: crime scripts, business characteristics, efforts, and benefits. *Crime science*, Vol. 9, No. 1, pp. 1-15.
- Karpoff, J. M. (2021). The future of financial fraud. *Journal of Corporate Finance*, Vol. 66, pp. 1-13.
- Koehlin, L. (2022). Social Capital or Corruption? On Corruption, pp. 66-91
- Lakens, D. (2022). Sample size justification. *Collabra: Psychology*, Vol. 8, No. 1, pp. 1-28.
- Lee, J., Ramamoorti, S., Zelazny, L. (2021). Whistleblowing Intentions for Internal Auditors:

- Finance, Economics, and Business, Vol. 8, No. 1, pp. 335-341.
- Xiuguo, W., Shengyong, D. (2022). An Analysis on Financial Statement Fraud Detection for Chinese Listed Companies Using Deep Learning. *IEEE Access*, Vol. 10, pp. 22516-22532.
- Zettler, I., Moshagen, M., Hilbig, B. E., (2021), Stability and change: The dark factor of personality shapes dark traits, *Social Psychological and Personality Science*, Vol. 12, No. 6, pp. 974-983.
- Journal of Accounting in Emerging Economies, pp.1-40.
- Rauthmann, J. F. (2021). Capturing interactions, correlations, fits, and transactions: A person-environment relations model. In *The handbook of personality dynamics and processes* (pp. 427-522). Academic Press.
- Reurink, A. (2018). Financial fraud: a literature review. *Journal of Economic Surveys*, Vol. 32, No. 5, pp. 1292-1325.
- Russo, D., Masegosa, A. R., Stol, K. J. (2022). From anecdote to evidence: the relationship between personality and need for cognition of developers. *Empirical Software Engineering*, Vol. 27, No. 3, pp. 1-29.
- Sánchez-Aguayo, M., Urquiza-Aguiar, L., Estrada-Jiménez, J. (2021). Fraud Detection Using the Fraud Triangle Theory and Data Mining Techniques: A Literature Review. *Computers*, Vol. 10, No. 10, pp. 1-22.
- Sayal, K., Singh, G. (2020). What role does human behaviour play in corporate frauds? *Econ. Political Wkly*, Vol. 55, pp. 1-8.
- Schultz, D. P., Schultz, S. E. (2017). *Theories of personality*. Cengage Learning.
- Ścigała, K. A., Schild, C., Zettler, I. (2020). Dishonesty as a signal of trustworthiness: Honesty-Humility and trustworthy dishonesty. *Royal Society Open Science*, Vol. 7, No. 10, pp. 1-14.
- Set, Z. (2020). Social malicious personalities: The dark triad. *Psikiyatride Guncel Yaklasimlar*, Vol. 12, No. 3, pp. 318-329.
- Sharma, S., Singh, G., Gaur, L., Sharma, R. (2022). Does Psychological Distance and Religiosity Influence Fraudulent Customer Behavior? *International Journal of Consumer Studies*.1-20.
- Smead, R., Forber, P. (2016). The coevolution of recognition and social behavior. *Scientific reports*, Vol. 6, No. 1, pp. 1-10.
- Staller, K. M. (2021). Big enough? Sampling in qualitative inquiry. *Qualitative Social Work*, Vol. 20, No. 4, pp. 897-904.
- Staller, K. M. (2022). Confusing questions in qualitative inquiry: Research, interview, and analysis. *Qualitative Social Work*, Vol. 21, No. 2, pp. 227-237.
- Taylor, E. Z., Curtis, M. B. (2018). Mentoring: A path to prosocial behavior. *Journal of Business Ethics*, Vol. 152, No. 4, pp. 1133-1148.
- Thomas, A., Gupta, V. (2021). Social capital theory, social exchange theory, social cognitive theory, financial literacy, and the role of knowledge sharing as a moderator in enhancing financial well-being: from bibliometric analysis to a conceptual framework model. *Frontiers in Psychology*, Vol. 12, pp.1-16.
- Verwey, I. G., Asare, S. K. (2022). The joint effect of ethical idealism and trait skepticism on auditors' fraud detection. *Journal of Business Ethics*, Vol. 176, No. 2, pp. 381-395.
- Wahyuni, L., Chariri, A., Yuyetta, E. A. (2021). Whistleblowing intention: Theory of planned behavior perspectives. *The Journal of Asian*

Accounting Knowledge & Management Auditing
Vol. 14/ No. 55/ Autumn 2024

Identifying and analyzing of effective structures influencing fraudulent behaviors and whistleblowing of misconducts

Ganbar Heydari

Ph. D Student of Accounting, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

heydariganbar@gmail.com

Hashem Nikoomaram

Professor of Department of Accounting, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

(Corresponding author)

nikoomaram@srbiau.ac.ir

Hamid Reza Vakili Fard

Associate Professor of Department of Accounting, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran,

vakilifard_phd@yahoo.com

Abstract

The purpose of the research is to identify and analyze effective and reciprocal key structures in the willingness to fraudulent behaviors and whistleblowing of wrongdoings from an interdisciplinary point of view. For the fact that this kind of behavior puts all of us in front of various challenges. The data needed for the research was collected through field and documentary studies. Experts' point of view was used for the field investigation of the subject. The statistical population was selected by purposive /targeted sampling and the analysis of the collected data was also done by the method of structural analysis and by MicMac software on 2021. The data analysis shows that in 85% of the cases, the variables were influential on each other. Also, the variables of social exchange, social trust and whistleblowing of wrongdoings were ranked first to third in the direct effects ranking method. Another finding detects that the spitefulness variable as an effective variable was placed as an effective variable, the variables of social exchange, social trust, sadism, narcissism and whistleblowing of wrongdoings were placed as the risk (strategic area), the variable of dark traits and fraudulent behavior were placed as the independent variables, and the variables of psychopathy and Machiavellianism were placed in the impressive area. The finding provides a deep insight to understand the effective structures in the willingness to fraudulent behavior and whistleblowing of wrongdoings for accountants, auditors, shareholders, governing bodies, regulatory systems, standard setters and mental health.

Keywords: fraudulent behaviors, whistleblowing of wrongdoings, Structural analysis